

A TANTÁRGY ADATLAPJA

Az intellektuális képességgazarral élők gyógypedagógiája

Egyetemi tanév 2025-2026

1. A képzési program adatai

1.1. Felsőoktatási intézmény	Babeş-Bolyai Tudományegyetem
1.2. Kar	Pszichológia és Neveléstudományok Kar
1.3. Intézet	Alkalmazott Pszichológia Intézet
1.4. Szakterület	Pszichológia/ Neveléstudományok
1.5. Képzési szint	Alapképzés
1.6. Tanulmányi program / Képesítés	Gyógypedagógia – magyar nyelven Gyógypedagógus/ Képesítés kód: L060070020
1.7. Képzési forma	Nappali

2. A tantárgy adatai

2.1. A tantárgy neve		Az intellektuális képességgazarral élők gyógypedagógiája			A tantárgy kódja		PLM1207					
2.2. Az előadásért felelős tanár neve			Dr. Jancsó–Farcas Zsuzsanna adjunktus									
2.3. A szemináriumért felelős tanár neve			Dr. Jancsó–Farcas Zsuzsanna adjunktus									
2.4. Tanulmányi év		1	2.5. Félév		2	2.6. Értékelés módja		V	2.7. Tantárgy típusa		DS	

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszám)

3.1. Heti óraszám	4	melyből: 3.2 előadás	2	3.3 szeminárium/labor/projekt	2
3.4. Tantervben szereplő összóraszám	56	melyből: 3.5 előadás	28	3.6 szeminárium/labor	28
Az egyéni tanulmányi idő (ET) és az önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő elosztása:					69 óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása					46
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					
Szemináriumok / laborok, házi feladatok, portfóliók, referátumok, esszék kidolgozása (nagyobb vagy egyenlő a tantárgy naptárában az ellenőrzési feladatokra előírt összórással)					21
Egyéni készségfejlesztés (tutorálás)					
Vizsgák					2
Más tevékenységek: [pl.: kétirányú kommunikáció a tárgyfelelőssel/ tutorral]					
3.7. Egyéni tanulmányi idő (ET) és önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő összórássága					69
3.8. A félév összórássága					125
3.9. Kreditszám					5

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1. Tantervi	-
4.2. Kompetenciabeli	-

5. Feltételek (ha vannak)

5.1. Az előadás lebonyolításának feltételei	
5.2. A szeminárium / labor lebonyolításának feltételei	

6.1. Elsajátítandó jellemző kompetenciák

Szakmai/ kulcskompetenciák	C1 – Oktatási programok/intervenciók/tevékenységek megtervezése, amelyek különböző célcsoportokhoz és szervezeti/társadalmi kontextusokhoz igazodnak. C5 – Különböző személyek/csoportok (gyermekek, tanulók, fiatalok, családok, tanárok, alkalmazottak, egyéb személyek és csoportok) pszichopedagógiai tanácsadásának, irányításának és támogatásának biztosítása.
---------------------------------------	---

Transzverzális kompetenciák	CT7 – A pedagógiai tudományterületre jellemző értékválasztásokon alapuló szakmai etikai elvek és normák alkalmazása.
-----------------------------	--

6.2. Tanulási eredmények

Ismeretek	A hallgató: C5a) Támogatja és segíti a gyermekek/tanulók/fiatalok/egyéb csoportok és személyek fejlődését, a tanácsadás elveivel és az oktatásban részt vevő személyek védelmére vonatkozó szabályokkal összhangban. C5b) Összekapcsolja a személyes, vállalkozói, társadalmi és egészségnevelési ismereteket olyan szinten, amely ösztönzi és támogatja az egyént az alkalmazkodóképesség és problémamegoldás fejlesztésében. CT7b) Azonosítja az oktatási intézményi és osztály/csoport szintű döntéshozatalban alkalmazandó jogszabályok és oktatáspolitikai előírások gyakorlati következményeit.
Képességek	A hallgató: C1b) Alkalmazza a didaktikai elveket és stratégiákat az adott életkornak és célcsoportnak megfelelő oktatási tevékenységek megtervezésében. C1c) Azonosítja a gyermekek/tanulók/fiatalok korábbi egyéni és csoportos ismeretszintjét, és az így nyert adatokat felhasználja az oktatási folyamat megtervezésében. C5a) Azonosítja a gyermekek/tanulók/fiatalok/egyéb csoportok és személyek viselkedésével és fejlődési folyamatával kapcsolatos állapotokat/problémákat/nehézségeket, pszichopedagógiai szaksegítséggel. CT7a) Az oktatási tevékenységek tervezését, megvalósítását és értékelését korlátozott önállóság és szakképzett támogatás mellett végzi.
Felelősség és önállóság	A hallgató: C5b) Bizalmat fejez ki minden gyermek/tanuló/fiatal fejlődési potenciálja iránt, és támogatja törekvéseiket differenciált és individualizált didaktikai megközelítésekkel. CT7a) Betartja az etikai, akadémiai integritási és szakmai magatartási normákat.

7. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó jellemző kompetenciák alapján)

7.1 A tantárgy általános célkitűzése	Az intellektuális képességgzavarral élők gyógypedagógiája c. tantárgy célja, hogy átfogó, empátikus és gyakorlatorientált megértést nyújtson az értelmi fejlődési zavar jelenségéről, és olyan elméleti tudást, valamint gyakorlati készségeket fejlesszen, amelyek lehetővé teszik a jövőbeli gyógypedagógusok és pszichopedagógusok számára az érintett személyek szakszerű értékelését, támogatását és társadalmi beilleszkedésének elősegítését.
7.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	A kurzusok és szemináriumok során a hallgatók: - megismerik az <i>intellektuális képességgzavarral élők</i> korábbi fogalmi és diagnosztikai alapjait, a modern osztályozási rendszerek (DSM-5-TR) szerint, és megtanulják megkülönböztetni a különböző formákat és kiváltó okokat - elemzik a fejlődési zavarok összetett etiológiáját, beleértve a genetikai rendellenességeket, embrionális és magzati szakaszban fellépő problémákat, valamint a születés körüli és utáni környezeti hatásokat - feltárják a családi és társas környezet hatását a kognitív, érzelmi és viselkedéses fejlődésre, különös tekintettel a megelőzés és a korai beavatkozás lehetőségeire - tanulmányozzák a fejlődés sajátosságait a testi, mozgásos, kognitív, nyelvi és szociális területeken, különböző genetikai szindrómák (Down-szindróma, Williams- és Fragilis X-szindróma) és társult zavarok (autizmus spektrumzavar) esetén - gyakorlati pszicho-pedagógiai kompetenciákat sajátítanak el, beleértve a diagnosztikai eszközök használatát, a kognitív funkciók értelmezését és a problémás viselkedések kezelését - érzékenyen és szakmailag közelítik meg a szexualitás és autonómia kérdését az <i>intellektuális képességgzavarral élők</i> életében, az etikai és nevelési szempontok figyelembevételével

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Bevezetés. Fogalmi áttekintés: az oligofréniától az intellektuális képességzavar/az értelmi fejlődés zavara – rövidítve IKZ fogalmáig	Bemutató, ismertetés, megbeszélés, kritikai elemzés	
2. IKZ osztályozási kritériumai: tünetek súlyossága, támogatási szükséglet, nevelhetőség alapján	Bemutató, ismertetés, megbeszélés, kritikai elemzés	
3. IKZ diagnózis felállításának kritériumai, differenciál-diagnózis	Bemutató, ismertetés, megbeszélés, kritikai elemzés	
4. Az IKZ kialakulásának okai: Kariopátiák. Pervazív fejlődési zavarok: Autizmus Spektrum Zavar	Bemutató, ismertetés, megbeszélés, kritikai elemzés	
5. Enzimopátiák okozta IKZ – galaktozémia Embriopátiák okozta IKZ: rubeola-embriopátia, veleszületett citomegália, alkoholos embriopátia, hidrocefália	Bemutató, ismertetés, megbeszélés, kritikai elemzés	
6. Fetopátiák okozta IKZ: fertőző kórok – bakteriális (listeriosis, konnatális lues) és vírusos fertőzések (CMV, varicella zoster, herpesz, HIV), zoonózisok – toxoplazmózis, mérgezések (dohány, alkohol, drogok, gyógyszerek, ólom), immunobiológiai okok (toxémia, Rh-inkompatibilitás)	Bemutató, ismertetés, megbeszélés, kritikai elemzés	
7. Az IKZ kialakulásában szerepet játszó további tényezők: diszmatúritás, koraszülöttség, kis súly, a központi idegrendszer gyulladásos betegségei: encefalitisz és meningitisz	Bemutató, ismertetés, megbeszélés, kritikai elemzés	
8. IKZ-ra utaló jelek a korai életszakaszban	Bemutató, ismertetés, megbeszélés, kritikai elemzés	
9. Az IKZ-val élők fejlődésének jellegzetességei: testi és mozgásos fejlődés	Bemutató, ismertetés, megbeszélés, kritikai elemzés	
10. Az IKZ-val élők kognitív fejlődése 1. Kommunikáció- és beszédfejlődés, a társuló beszédzavarok, beszédhibák	Bemutató, ismertetés, megbeszélés, kritikai elemzés	
11. Az IKZ-val élők kognitív fejlődése 2. Az érzékelés és észlelés, a figyelem, az emlékezés, a gondolkodás sajátosságai, a tanulás	Bemutató, ismertetés, megbeszélés, kritikai elemzés	
12. Az IKZ-val élők érzelmi és szociális fejlődése, szocializációja. Az IKZ-val élők személyiségfejlődése, énképe	Bemutató, ismertetés, megbeszélés, kritikai elemzés	
13. Az IKZ-val élők magatartása, agresszivitása, problémás viselkedés	Bemutató, ismertetés, megbeszélés, kritikai elemzés	
14. Az IKZ-s serdülők és fiatalok fejlődése: szexualitása, szexuális nevelése	Bemutató, ismertetés, megbeszélés, kritikai elemzés	
Könyvészet American Psychiatric Association – APA. (2024). <i>DSM-5-TR, Mentális zavarok diagnosztikai és statisztikai kézikönyve 5. kiadásának átdolgozott verziója</i> . Oriold és Társai Kiadó. Jancsó-Farcas, S. (2025). <i>Az intellektuális képességzavar gyógypedagógiája</i> . BBTE Egyetemi jegyzet. (Suport de curs) Lányiné Engelmayer, Á. (2017). <i>Intellektuális képességzavar és pszichés fejlődés 2., átdolgozott és kibővített kiadás</i> . Medicina Könyvkiadó.		
Ajánlott könyvészet Glidden, L. M., Abbeduto, L., McIntyre, L. L., & Tassé, M. J. (Eds.). (2021). <i>APA Handbook of Intellectual and Developmental Disabilities: Foundations (Vol. 1)</i> . American Psychological Association. https://doi.org/10.1037/0000194-000 Glidden, L. M., Abbeduto, L., McIntyre, L. L., & Tassé, M. J. (Eds.). (2021). <i>APA Handbook of Intellectual and Developmental Disabilities: Clinical and educational implications: Prevention, intervention, and treatment. (Vol. 2)</i> . American Psychological Association. https://doi.org/10.1037/0000195-000 Wehmeyer, M. L., Brown, I., Percy, M., Shogreen, K., & Fung, W. L. A. (Eds.). (2017). <i>A Comprehensive Guide to Intellectual and Developmental Disabilities (2nd ed.)</i> . Paul H. Brookes Publishing Co.		
8.2 Szeminárium / Labor	Didaktikai módszerek	Megjegyzések

1. Az oligofrénia, mentális retardáció, az értelmi fogyatékoság, az értelmi akadályozottság, intellektuális képességzavarral élők IKZ (DSM-5-TR) fogalmának elkülönítése	Egyéni és csoportmunka, megbeszélés	
2. Az intellektuális képességzavarral élők (IKZ) súlyosság alapján való elkülönítése, osztályozási szempontok	Egyéni és csoportmunka, megbeszélés	
3. A diagnózis felállításában felhasználható eszközök, fejlődési tesztek, kérdőívek, skálák	Egyéni és csoportmunka, megbeszélés	
4. Kromoszóma rendellenességek okozta IKZ: Down-szindróma, Williams-szindróma, Fragilis X-szindróma	Egyéni és csoportmunka, megbeszélés	
5-6. IKZ megelőzésének lehetőségei, kiváltó okok összefoglalása és prevenciója	Egyéni és csoportmunka, megbeszélés	
7. Környezeti hatások, a gyermekbántalmazás, elhanyagolás hatása a kognitív fejlődésre		
8. A mozgásfejlődés (finommotorika és nagymozgások) jellegzetességei Down-szindróma esetén	Egyéni és csoportmunka, megbeszélés	
9. A kommunikáció fejlődése és jellemzői Down-szindróma, Williams-szindróma, Autizmus Spektrum Zavar esetén	Egyéni és csoportmunka, megbeszélés	
10. Kognitív funkciók elemzése: A. Érzékelés, észlelés IKZ-val élőknel, szenzoros integrációs zavar B. Down-szindrómások, Fragilis X -szindrómások és Williams-szindrómások figyelme	Egyéni és csoportmunka, megbeszélés	
11. Kognitív funkciók elemzése: C. Emlékezet. A téri –vizuális munkamemória kapacitása és a végrehajtó funkciók az IKZ-val élők esetében. Összehasonlító elemzés: a Down-szindróma és Williams-szindróma esetén	Egyéni és csoportmunka, megbeszélés	
12. Érzelmi és szociális fejlődés: Társas készségek, az adaptív készségek és az önellátás fejlődésének mérföldkövei. A Down-szindrómás, Williams-szindrómás, Fragilis-X szindrómás és Autizmus Spektrum Zavarral élők érzelmi és szociális képességeinek összehasonlítás	Egyéni és csoportmunka, megbeszélés	
13. Az IKZ-val élők problémás viselkedése - agresszió, auto-agresszió	Egyéni és csoportmunka, megbeszélés	
14. IKZ-val élők szexuális érdeklődése, szexualitása	Egyéni és csoportmunka, megbeszélés	

Könyvészet

- Alahmari, F. S., Alhabbad, A. A., Alshamrani, H. A., & Almuqbil, M. A. (2025). Effectiveness of social skills training interventions for children with autism spectrum disorder: A systematic review and meta-analysis. *Saudi Medical Journal*, 46(3), 226–237. <https://doi.org/10.15537/smj.2025.46.3.20240788>
- Chen, Y., Xi, Z., Saunders, R., Simmons, D., Totsika, V., & Mandy, W. (2024). A systematic review and meta-analysis of the relationship between sensory processing differences and internalising/externalising problems in autism. *Clinical Psychology Review*, 114, 102516. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2024.102516>
- Filipe, M. G., Cruz, S., Veloso, A. S., & Frota, S. (2022). Early predictors of language outcomes in Down syndrome: A mini-review. *Frontiers in Psychology*, 13, 934490. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.934490>
- Li, Q., Li, Y., Zheng, J., Yan, X., Huang, J., Xu, Y., Zeng, X., Shen, T., Xing, X., Chen, Q., & Yang, W. (2023). Prevalence and trends of developmental disabilities among US children and adolescents aged 3 to 17 years, 2018–2021. *Scientific Reports*, 13, 17254. <https://doi.org/10.1038/s41598-023-44472-1>
- Nicholls, G., Bailey, T., Grindle, C. F., & Hastings, R. P. (2023). Challenging behaviour and its risk factors in children and young people in a special school setting: A four wave longitudinal study. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 36(2), 366–373. <https://doi.org/10.1111/jar.13066>
- Oh, S., Jang, J. S., Jeon, A. R., Kim, G., Kwon, M., Cho, B., & Lee, N. (2024). Effectiveness of sensory integration therapy in children, focusing on Korean children: A systematic review and meta-analysis. *World Journal of Clinical Cases*, 12(7), 1260–1271. <https://doi.org/10.12998/wjcc.v12.i7.1260>

- Oliveira, C., Ozorio, S., Gomes, V., Araújo, S., & Lopes, J. (2025). Sex Education for Individuals with Intellectual Development Disorder (IDD): A Scoping Review. *Education Sciences*, 15(6), 685. <https://doi.org/10.3390/educsci15060685>
- Spaniol, M., & Danielsson, H. (2022). A meta-analysis of the executive function components inhibition, shifting, and attention in intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research*, 66 (1-2), 9-31. <https://doi.org/10.1111/jir.12878>
- Totsika, V., Liew, A., Absoud, M., Adnams, C., & Emerson, E. (2022). Mental health problems in children with intellectual disability. *The Lancet. Child & Adolescent Health*, 6(6), 432–444. [https://doi.org/10.1016/S2352-4642\(22\)00067-0](https://doi.org/10.1016/S2352-4642(22)00067-0)
- Westlake, F., Westlake, M., & Totsika, V. (2024). A systematic review and meta-analysis of the effectiveness of interventions targeting the parent–child relationship in families of children with an intellectual disability. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 37(6), e13273. <https://doi.org/10.1111/jar.13273>
- Xue, Y., Xue, Y., Moeyaert, M., & McMahon, D. (2025). The effectiveness of augmented reality- based interventions for individuals with autism and/or intellectual and developmental disabilities: A Bayesian three-level meta- analysis of single-case experimental design data. *British Journal of Educational Technology*, 00, 1–24. <https://doi.org/10.1111/bjet.70012>
- Zablotsky, B., Ng, A. E., Black, L. I., & Blumberg, S. J. (2023). Diagnosed Developmental Disabilities in Children Aged 3-17 Years: United States, 2019-2021. *NCHS Data Brief*, (473), 1–8. <https://www.cdc.gov/nchs/data/databriefs/db473.pdf>

9. Az episztemikus közösségek képviselői, a szakmai egyesületek és a szakterület reprezentatív munkáltatói elvárásainak összhangba hozása a tantárgy tartalmával.

- A javasolt kurzus és szemináriumi témák a gyógypedagógia alap- és alkalmazott kutatásának aktuális témái, és megközelítésük e tudományágban a szakirodalom legújabb eredményeire épülnek. A tantárgyak alkalmazásai a munkaerőpiacon igényelt és a szakmai közösségek normái szempontjából releváns főbb fogalmakra is kiterjednek.

10. Értékelés

Tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Aránya a végső jegyben
10.4 Előadás	- kritikus analízis és szintézis képessége, a megadott bibliográfia alapján	Írásbeli vizsga Min. 5.00 (átmenő)	50%
		Parciális vizsga	20%
10.5 Szeminárium / Labor	- a fogalmak/ismeretek megértésének és alkalmazásának képessége	Félév közbeni feladatok, szemináriumi tevékenységek, MS Teams platformra feltöltve, órai aktivitás	30%
10.6 A teljesítmény minimumkövetelményei			
- Ha a félévi vizsgán a hallgató nem éri el az átmenő jegyet (5,00), akkor nem megy át a vizsgán, még akkor sem, ha a 10.5 pontban megjelölt előírásoknak eleget tett. - A kurzus, a szeminárium vagy a gyakorlati órák (laboratórium, gyakorlat, projekt stb.) esetében a hiányzások (igazolt vagy igazolatlan) maximális hányada az összóraszám legfeljebb 15%-a lehet. Az óralátogatási kötelezettségek elmulasztása a hallgató vizsgáról való kizárását vonja maga után (lásd kreditszabályzat). - A szemináriumi feladat(ok) kötelezőek, kizáró jellegűek, a vizsgára való jelentkezés előfeltételét képezik. Teljes pontszámot csak a határidőre leadott dolgozatok kaphatják meg. A türelmi időszakban pontlevonással még elfogadható a beadott dolgozat. A türelmi időszak után leadott munkák, ha elérik az átmenő minősítést, akkor a végső jegyben 0 pontot érnek, de a diák jogosulttá válik a vizsgán való részvételre. A kötelező félév közbeni feladatok vizsgaidőszakban, pótvizsgaidőszakban pótolhatóak, de nem számítanak a végső jegybe, csupán feljogosítják a hallgatót a vizsgán való részvételre. - A parciális vizsga nem kizáró jellegű. A parciális vizsgán való részvétel elmulasztása nem vonja maga után a félév végi vizsgáról való kizárást. A parciális vizsga nem pótolható, kivéve orvosilag jól indokolt esetben. Orvosilag igazolt távollét esetén a kórházi elbocsátást igazoló felmentés benyújtása (7 napon belül) esetén a hallgatónak joga van szóbeli vizsgát tenni, amivel megszerezheti az adott részjegyet. - Azoknak a hallgatóknak, akik nyílt szesszióra, pótvizsgára, jegyemelésre jelentkeznek, minden tantárgyi követelménynek (jelenlét, parciális, feladatok, projektek stb.) eleget kell tenniük. A szemináriumi tevékenységeken, parciális vizsgákon szerzett osztályzat csak az adott tanévben érvényes, nem vihető át egy következő tanévre. - A vizsgák alatti csalás a hallgató egyetemről való kizárását vonja maga után, a kreditszabályzatnak megfelelően, a BBTE rektorának döntése által, a Kari Tanács javaslatára, amelynek alapját a vizsgáztató tanár által benyújtott írásos panasz képezi. Ez érvényes a végső jegy kiszámításában szereplő valamennyi tételre (félévi vagy pótvizsga, parciális vizsga, félévi szemináriumi feladatok, projektek).			

- A plagizált, másolt, egyező félévi dolgozatok leadása esetén a hallgató (mindegyik érintett fél) 1-es osztályzatot kap. A vizsgázás közben történő együttműködést, másolást, csalást a vizsgáról való azonnali kizárás követi, 1-es osztályzattal.

11. SDG ikonok (Fenntartható fejlődési célok/ Sustainable Development Goals)¹

	A fenntartható fejlődés általános ikonja							
								

Kitöltés időpontja:
2025. április 22.

Előadás felelőse:
Dr. Jancsó – Farcas Zsuzsanna adjunktus

Szeminárium felelőse:
Dr. Jancsó – Farcas Zsuzsanna adjunktus

Az intézeti jóváhagyás dátuma:
2025. április 25.

Intézetigazgató:
Dr. Kotta Ibolya docens

¹ Csak azokat az ikonokat tartsa meg, amelyek az [SDG-ikonoknak az egyetemi folyamatban](#) történő alkalmazására vonatkozó eljárás szerint illeszkednek az adott tantárgyhoz, és törölje a többit, beleértve a fenntartható fejlődés általános ikonját is – amennyiben nem alkalmazható. Ha egyik ikon sem illik a tantárgyra, törölje az összeset, és írja rá, hogy „Nem alkalmazható”.